

ВИСНОВОК

про наукову новизну, теоретичне та практичне значення
результатів дисертаційної роботи
РАДЧЕНКА СЕМЕНА ВОЛОДИМИРОВИЧА
на тему: «Соціально-політична дія як фактор гуманітарної безпеки»,
яка представлена на здобуття ступеня доктора філософії
за спеціальністю 033 – Філософія, Галузь знань 03 – Гуманітарні науки.

Публічна презентація наукових результатів дисертаційного дослідження відбулась на розширеному засіданні кафедри філософських і політичних наук (фаховому семінарі) Черкаського державного технологічного університету 02 грудня 2024 року, протокол № 7.

Присутні:

Фауре Е.В. – проректор з науково-дослідної роботи та міжнародних зв'язків, доктор технічних наук, професор (онлайн);

Бойко А.І. – завідувач кафедри філософських і політичних наук, доктор філософських наук, професор, науковий керівник;

Афанасенко В.І. – завідувач кафедри психології, доктор філософських наук, професор;

Лазуренко В.М. – проректор з гуманітарно-виховних питань, професор кафедри історії та права, доктор історичних наук, професор (онлайн);

Яковець І.О. – завідувач кафедри дизайну Черкаського державного технологічного університету, доктор мистецтвознавства, професор

Махиня Н.В. – декан факультету гуманітарних технологій, доктор педагогічних наук, професор

Астапова-Вязьміна О.І. – доцент кафедри філософських і політичних наук, кандидат філософських наук, доцент;

Даценко В.С. – доцент кафедри філософських і політичних наук, кандидат філософських наук, доцент;

Куницький М.П. – проректор, кандидат політичних наук, доцент кафедри філософських і політичних наук;

Лисенко О.М. – доцент кафедри філософських і політичних наук, кандидат політичних наук, доцент;

Ланських О.Б. – доцент кафедри іноземних мов та міжнародної комунікації, кандидат філософських наук, доцент;

Радченко С.В. – здобувач наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю 033 – Філософія;

Рилова О.Ю. – старший викладач кафедри філософських і політичних наук;

Тіщенко А.І. – викладач кафедри філософських і політичних наук;

Півненко В.Ю. – викладач кафедри філософських і політичних наук;

Ріпа А.А. – аспірант кафедри філософських і політичних наук;

Валенчук П.П. – аспірант кафедри філософських і політичних наук;

Філімонов В.В. – аспірант кафедри філософських і політичних наук;

Цюра Д.А. – аспірант кафедри філософських і політичних наук;

Курочка В.І. – аспірант кафедри філософських і політичних наук;
Саліх М.А. – аспірант кафедри філософських і політичних наук;
Брайченко Д. – аспірант кафедри філософських і політичних наук.
Цибенко М.О. – аспірант кафедри філософських і політичних наук.

На засіданні Вченої ради факультету гуманітарних технологій Черкаського державного технологічного університету протокол 2 від 27.09.2021 року було затверджено тему дисертаційної роботи Семена Радченка «Соціально-політична дія як фактор гуманітарної безпеки». На засіданні Вченої ради факультету гуманітарних технологій Черкаського державного технологічного університету протокол 6 від 22.11.2024 року було призначено наукового керівника – доктора філософських наук, професора, завідувача кафедри філософських і політичних наук Бойко Анжелу Іванівну.

Розглянувши дисертаційне дослідження та надані документи, в ході проведеної дискусії та обговорення кафедра філософських і політичних наук визначає виконану роботу як самостійне авторське дослідження, що відповідає освітньо-науковому рівню доктора філософії.

Дисертація Семена Радченка на тему «Соціально-політична дія як фактор гуманітарної безпеки» містить наукові положення та нові науково обґрунтовані результати у галузі гуманітарних наук, одержані здобувачем особисто, практичну та теоретичну цінність, а саме: результати дисертаційного дослідження розширюють теоретичну площину соціальної філософії, філософії політики, соціології, політології, соціальної психології та теорії масових комунікацій, а також інших суміжних гуманітарних наук щодо осмислення соціальної дії в сучасному суспільстві.

Використовуючи цивілізаційний, культурологічний, політологічний, прагматистський, аксіологічний підходи, а також теоретичні методи історико-культурного, феноменологічного, герменевтичного, дискурсивного та компаративного аналізу, а також інші методи, аналізується феномен соціально-політичної дії та безпеки.

Надане для розгляду дисертаційне дослідження відповідає спеціальності 033 Філософія за напрямом соціальна філософія. Проблематика запропонованого для розгляду дослідження торкається окреслення обумовленості гуманітарної безпеки розумінням та концептуалізацією феномену соціально-політичної дії.

Дисертаційне дослідження Радченка Семена Володимировича присвячене розгляду феномену соціально-політичної дії в контексті сучасних уявлень про поняття гуманітарної безпеки. У дисертації розглядаються теоретико-методологічні, концептуальні, аксіологічні, політичні та безпекові виміри феномену соціально-політичної дії у кореляції з поняттям гуманітарної безпеки. Особлива увага приділяється ускладненню проблемного поля соціальної філософії, філософії політики, соціології, політології, соціальної психології та теорії масових комунікацій, пов'язаним з постановням віртуального виміру соціальної комунікації, переформатуванням фундаментальних механізмів суспільної свідомості, колективної уяви та громадської думки і способів їх

функціонування в умовах системної кризи демократій та поширення культури канселінгу, кризи наукової експертизи, технологій маніпуляції масовою свідомістю як релевантних чинників формування концептуалізованих уявлень і формалізованого знання про фундаментальні категорії соціального.

Робота Семена Радченка на тему «Соціально-політична дія як фактор гуманітарної безпеки» має чітку структуру й логіку викладення, складається з трьох розділів та 6 підрозділів, висновків після кожного розділу, і полягає в наступних аспектах розгляду – в розділі 1 дисертант демонструє історико-філософські джерела та теоретичні підстави постанови поняття соціально-політичної дії; в розділі 2 окреслюється проблемне поле поняття гуманітарного: філософські, соціальні та політичні аспекти; в розділі 3 розглядаються експлікації гуманітарної безпеки та соціально-політичної дії – філософські, соціальні та політичні.

Дисертаційне дослідження на тему: «Соціально-політична дія як фактор гуманітарної безпеки», виконане Семеном Володимировичем Радченко містить висновки, що корелюються з особистим внеском здобувача і полягають в окресленні обумовленості гуманітарної безпеки розумінням та концептуалізацією феномену соціально-політичної дії. Феномен безпеки має соціальну природу, але має бути розглянутий філософією через розуміння її (безпеки) як дії, на відміну від пануючого уявлення про сталість безпеки. Філософська площина дозволяє оглянути наявні соціологічні та політичні тлумачення дії та надати їм інтегрованого змісту.

По-перше здобувачем показано, розмежування між імпліцитним і експліцитним способами представлення та функціонування процесу і концепту політизації соціальної дії в контексті глобалізованої економічної та соціокультурної реальності.

По-друге, запропоновано розрізняти соціально-політичну комунікацію та соціально-політичну діяльність як систему. Вони по-різному проявляються та пояснюються, але при цьому залишаються узгодженими між собою.

По-третє, проаналізовано, як соціально-політичні дії впливають на масову свідомість і колективну уяву, а також як ці дії набувають рис символічного вираження та стають своєрідним «виступом».

По-четверте, підкреслено, що поняття безпеки пов'язане з політичними міфами, цінностями та ідеологічними розповідями, і цей зв'язок формується через обговорення та висловлювання в суспільно-політичній діяльності.

По-п'яте, запропоновано додати новий вимір соціально-політичної дії, пов'язаний із віртуальним аспектом людського життєвого простору.

По-шосте, виділено два аспекти соціально-політичної дії: символічно-мережевий і предметно-знаковий, які показують взаємозв'язок між конструктивістським підходом і підходом, що зосереджується на взаємодії мережєвих акторів.

По-сьоме, запропоновано віртуально-симуляційну візію соціально-політичної дії.

Дисертаційна робота здобувача Семена Радченка на тему «Соціально-політична дія як фактор гуманітарної безпеки» пройшла перевірку на наявність

текстових запозичень за допомогою ліцензованого програмного забезпечення Turnitin і не містить ознак академічної недоброчесності, про що свідчить довідка про проведену перевірку, надана вчасно для розгляду на фаховому семінарі. Комісія з аналізу відповідності нормам академічної доброчесності дисертації Радченка Семена Володимировича на тему «Соціально-політична дія як фактор гуманітарної безпеки» у складі Лисенка О.М. – доцента кафедри філософських і політичних наук, кандидата політичних наук, доцента та Куницького М.П. – проректора, кандидата політичних наук, доцента кафедри філософських і політичних наук надала звіт щодо ознайомлення та визнання результатів перевірки дисертаційної роботи Семена Радченка на тему «Соціально-політична дія як фактор гуманітарної безпеки» щодо наявності текстових запозичень, які стосуються використання загальновизнаних понять, положень та визначень та не поширюються на суть наукової новизни.

Варто зупинитися на наступному.

1. Актуальність теми дослідження.

Актуальність дослідження визначена як наявним станом гуманітаристики назагал, так і соціально-політичної думки в Україні та за кордоном зокрема. Ідеться про ситуацію, зумовлену суттєвим ускладненням проблемного поля соціальної філософії, філософії політики, соціології, політології, соціальної психології та теорії масових комунікацій, пов'язану з постанням віртуального виміру соціальної комунікації, переформатуванням фундаментальних механізмів суспільної свідомості, колективної уяви та громадської думки і способів їх функціонування в умовах системної кризи демократій та поширення культури канселінгу, кризи наукової експертизи, технологій маніпуляції масовою свідомістю як релевантних чинників формування концептуалізованих уявлень і формалізованого знання про фундаментальні категорії соціального.

Теорія соціальної дії М. Вебера протягом останніх ста років зазначала численних реінтерпретацій і утворила парадигму у соціальних, поведінкових науках і науках про людину. Перша третина ХХІ ст. переконливо засвідчує, що для колективного Заходу смислогенеративний характер має, по-перше, візія соціальної дії як соціально-політичної, за якої сфера політичного тлумачиться гранично широко, по-друге, розгляд, вивчення й аналіз кореляції концептуалізації та розуміння такої соціально-політичної дії з категорією безпеки на різних рівнях – від гуманітарної, державної й національної до екзистенційної, громадянської, гендерної, дискурсивної тощо. Таким чином, розгляд соціально-політичної дії як вирішального фактору здійснення гуманітарної безпеки вимагає проблематизації концепту соціально-політичної дії в історико-культурному та ідейному аспектах, а також формування ефективної візії формальних аспектів соціально-філософського знання в епоху стрімкого наповнення його новим змістом.

2. Формулювання наукового завдання, нове розв'язання якого отримано в дисертації.

Метою дослідження є окреслення обумовленості гуманітарної безпеки розумінням та концептуалізацією феномену соціально-політичної дії.

Перед автором ставились такі завдання:

- дослідити тенденції розвитку концепцій соціальної та соціально-політичної дії в західній історико-філософській традиції;
- проаналізувати модуси проблематизації феномену соціально-політичної дії у соціальних науках і філософії;
- окреслити особливості аксіологічного виміру соціально-політичної дії;
- розглянути кореляцію соціально-політичної дії та колективної уяви і політичної свідомості;
- визначити вплив розуміння соціально-політичної дії на формування ідеології та безпекових уявлень;
- охарактеризувати соціально-політичну дію як фактор гуманітарної безпеки в політичному дискурсі, колективній уяві та політичному міфі.

Об'єкт дослідження – модуси концептуалізації та розуміння феномену соціально-політичної дії в історико-філософській та соціокультурній традиції.

Предмет дослідження – феномен соціально-політичної дії як фактор гуманітарної безпеки держави.

3. Наукові положення, розроблені особисто дисертантом, їхня новизна.

Наукова новизна одержаних результатів полягає в наступному:

Уперше:

- встановлено дистинкцію між імпліцитним та експліцитним модусами репрезентації і функціонування процесу й конструкту політизації соціальної дії в умовах глобалізованої економічної та соціокультурної реальності;
- запропоновано диференціацію соціально-політичної комунікативної дії та соціально-політичної системної дії, які мають різні форми репрезентації та простори експлікації, залишаючись при цьому когерентними;
- розглянуто символічний вимір соціально-політичної дії під кутом зору функціонування масової свідомості та колективної уяви, набуття соціально-політичною дією ознак перформативності;
- акцентовано дискурсивний характер кореляції поняття безпеки з політичним міфом, аксіологічними настановами й ідеологічними наративами в межах соціально-політичної дії;
- запропоновано додатковий вимір соціально-політичної дії принагідно до диференціації аспектів людського життєсвіту – віртуальний;
- виокремлено символічно-мережевий та предметно-семіотичний аспекти соціально-політичної дії, які позначають кореляцію конструктивістського та акторно-мережевого підходів до цього феномену;
- запропоновано віртуально-симуляційну візію соціально-політичної дії.

Набуло подальшого розвитку:

- тлумачення соціальної та соціально-політичної дії як феномену, укоріненого в системі категорій античного філософського дискурсу періоду класики та ментальних і поведінкових моделей, опертих на фундаментальні поняття блага й справедливості;
- уявлення про кореляцію соціальної та політичної дії зі світоглядним знанням людини, етичними настановами та принципами соціальної адаптації,

виховання та раціональної поведінки, ціннісними орієнтаціями, мотиваційними моделями;

- з'ясовано, що суперечності між функціоналістським, структуралістським, аксіологічним, смисловим і трансценденталістським підходами до соціально-політичної дії можуть призводити до легітимації її відчуження від актора та когнітивного агента в межах семіозису та соціально-політичного поля;

- уявлення про універсальність концепту соціально-політичної дії та його релевантність для опису структурних рівнів соціальних взаємодій;

- виокремлено прагматичний та аналітичний модули інтерпретації дії як зумовленої діяльності, що передбачає цілепокладання та волевияв, пов'язана із соціальною взаємодією та комунікацією, а також інформаційним обміном, має зворотний зв'язок з формуванням ідентичності, аксіологічними орієнтаціями та філософською картиною світу.

Уточнено:

- уявлення про те, що діяльність і дія як форми активності людини є людиномірними і ця ознака виявляється насамперед в аксіологізації навколишньої соціальної реальності в процесі її конструювання;

- розуміння ускладненості осмислення концепту гуманітарної безпеки не лише через багатоманітність дискурсивних практик і теоретичних парадигм, але і через підваженість традиційного антропоцентризму й антропології назагал;

- ознаку інерціальності (потоковості) соціально-політичної дії як таку, що фіксує випадки типової формалізованої поведінкової та комунікативної практики;

- уявлення про структуру та компоненти безпеки шляхом проблематизації когнітивного й медійного аспектів соціальної комунікації;

- уявлення про функції політичного дискурсу шляхом додавання функцій дереалізації та деперсоналізації.

4. Обґрунтованість і достовірність наукових положень, висновків і рекомендацій, які захищаються.

Наукові положення, висновки і рекомендації обґрунтовано достатньою мірою. Робота складається із вступу, трьох розділів, що складаються з підрозділів, висновків та списку використаних джерел (247 найменувань). Обсяг дисертаційного дослідження – 263 сторінки, основної частини роботи – 222 сторінки, списку використаних джерел – 26 сторінок.

Основний зміст роботи викладено на 222 сторінках, що відповідає Стандарту вищої освіти зі спеціальності 033 Філософія галузі знань 03 Гуманітарні науки для третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти та вимогам освітньо-наукової програми Політична філософія.

5. Рівень теоретичної підготовки здобувача, його особистий внесок у розв'язання конкретного наукового завдання. Рівень обізнаності здобувача з результатами наукових досліджень інших учених.

За висновком фахового семінару – дисертація є результатом самостійної дослідницької роботи, в якій висвітлено власні ідеї та розробки автора. Автор в максимальній мірі обізнаний з українськими дослідженнями в царині сучасних

концептів соціальної дії, розуміється на трактуваннях цього феномену зарубіжними дослідниками. Посилається в роботі як на теоретичні дослідження, так і на емпіричні.

6. Наукове та практичне значення роботи.

Використані в роботі підходи та одержані за їх допомогою дослідницькі результати розширюють теоретичну площину соціальної філософії, філософської антропології, політології, філософії політики, дискурсології та інших суміжних гуманітарних, соціальних і поведінкових наук щодо інтерпретації феномену соціально-політичної дії. Розгляд безпекової проблематики дозволив поглибити розуміння цього феномену в контексті сучасної соціальної динаміки та зміни життєвих форм людей і соціальних структур їх взаємодії на всіх рівнях. Матеріали дисертації можуть бути використані в процесі розробки програм фахових і спеціальних дисциплін для студентів різних спеціальностей закладів вищої, передвищої освіти та учнів закладів загальної середньої освіти, а також у подальших наукових розвідках щодо змісту та напрямів реформування освіти в Україні

7. Використання результатів роботи.

Матеріали дисертації можуть бути використані в процесі розробки програм та викладання фахових і спеціальних дисциплін для студентів різних спеціальностей закладів вищої, передвищої освіти та учнів закладів загальної середньої освіти, а також у подальших наукових розвідках щодо змісту та напрямів реформування соціально-політичної сфери України.

8. Повнота викладу матеріалів дисертації в публікаціях та особистий внесок здобувача в публікації, виконані в співавторстві (у разі використання в дисертації спільних із співавторами ідей). Вказуються результати перевірки тексту дисертації/монографії з використанням однієї з антиплагіатних систем, запропонованих в Університеті, на наявність/відсутність текстових запозичень без належного посилання на джерело (плагіат) та робиться висновок про відповідність дисертації/монографії принципам академічної доброчесності.

Перелік опублікованих статей у наукових фахових журналах України, що належать до категорії «Б»:

1. Радченко С. Роль соціально-політичної дії в формуванні гуманітарної безпеки: теоретичний аналіз. *Актуальні проблеми філософії та соціології*. 2023. Вип.40. С. 40–46. DOI <https://doi.org/10.32782/apfs.v045.2023.7>. ISSN 2410-3071.

2. Радченко С. Гуманітарна дія та соціальна відповідальність: індивідуальний та суспільний аспект. *Вісник Львівського університету. Серія філос.-політолог. студії*. 2023. Вип. 50. С. 85–91. DOI <https://doi.org/10.30970/PPS.2023.50.11>. ISSN 2307-1664.

3. Радченко С.В. Соціально-політична дія як інструмент підвищення гуманітарної безпеки: рекомендації для політичних діячів України. *Актуальні проблеми філософії та соціології*. 2024. Вип. 47. С. 73–78. DOI <https://doi.org/10.32782/apfs.v047.2024.13>. ISSN 2410-3071.

9. Апробація матеріалів дисертації.

1. Радченко С. Особливості сучасного політичного простору. *Соціальні та гуманітарні технології: філософсько-освітній аспект* : Матеріали IX міжнародної науково-теоретичної конференції (23-24 березня 2023 р., м. Черкаси) ; упоряд. О. І. Астапова-Вязьміна ; відп. ред. проф. А. І. Бойко. МОН України, Черкаський державний технологічний університет. Черкаси : ЧДТУ, 2023. С. 96–97.

10. Оцінка мови та стилю дисертації (крім філологічних спеціальностей).

Структура дисертації, мова та стиль викладення відповідають вимогам, щодо оформлення дисертацій доктора філософії. Наукова термінологія роботи є загальновизнаною. Дисертантка володіє понятійним та категоріальним апаратом галузі – Гуманітарні науки.

11. Відповідність змісту дисертації освітньо-науковій програмі, з якої вона подається до захисту.

Зміст дисертації повністю відповідає спеціальності 033 Філософія освітньо-наукової програми «Політична філософія».

12. Рекомендація дисертації до захисту.

В цілому дисертація є закінченою науковою працею, що відповідає вимогам спеціальності 033 – Філософія.

Дисертація є результатом самостійної дослідницької роботи, в якій висвітлено власні ідеї та розробки автора. Враховуючи рівень наукових досліджень, актуальність та наукову новизну роботи, учасники фахового семінару одноголосно ухвалили рішення затвердити висновок про наукову новизну, теоретичне та практичне значення результатів дисертації Семена Володимировича Радченко на тему «Соціально-політична дія як фактор гуманітарної безпеки» для здобуття ступеня доктора філософії за спеціальністю 033 – Філософія, галузі знань 03 – Гуманітарні науки та рекомендувати до захисту на разовій спеціалізованій вченій раді Черкаського державного технологічного університету для здобуття ступеня доктора філософії за спеціальністю 033 – Філософія, галузі знань 03 – Гуманітарні науки.

У голосуванні брали участь 11 осіб. Результати голосування:

«ЗА» – 11.

«ПРОТИ» – немає.

«УТРИМАЛИСЬ» – немає.

Головуюча:
завідувач кафедри психології
професор

Валентина АФАНАСЕНКО